

ברית דמים על טס נחושת

אליעזר (גיזי) צפירי

טס נחושת- המדיניות הישראלית כלפי העדה הדרוזית 1948 – 1967

שמעון אביבי. הוצאת "יד יצחק בן צבי". 430 עמ'. אין ציון מחיר.

אימרה דרוזית משווה את הדרוזים לטס נחושת: בכל מקום שתכה בו, יצלצל כולו. אימרה אחרת משותפת לנו ולדרוזים, קצת שחוקה מפגעי הזמן, מתארת את יחסי המדינה והדרוזים כ"ברית דמים". שתי אימרות שהן מוטו רגיש למי שבא לחקור את הנושא, כמו המחבר ד"ר שמעון (שמעילה בפי כל) אביבי. הספר הוא הידור מעניין לקורא מתוך התזה לדוקטורט של המחבר. ספר יחיד במינו בשפה העברית המקיף את הנושא כמעט מכל זווית שלו, עם מקורות מידע מיוחדים, כמו ארכיון צה"ל ומערכת הבטחון, ושיחות עם בכירים בבטחון. ועם גילוי נאות, שהח"מ מלווה את הנושא הדרוזי שנים רבות, היה בכיר בשב"כ ובמוסד, ויועץ רא"מ לענייני ערבים, ויו"ר ועדה לקידום הדרוזים במנהל הציבורי, וגם מכיר את המחבר שנים רבות, ומעריך מאד את הצלחותיו ויסודיותו בכל אשר נגע. ולמרות הכל, למדתי מן הספר דברים רבים.

למשל שבאפריל 1939 הלכו בכירי הסוכנות היהודית, אבא חושי, דוב הוז, ושלמה אלפיה, לשיח' סולטאן אל-אטרש מנהיג הר הדרוזים, לבדוק אפשרות של... העברת הדרוזים תושבי ארץ ישראל להר הדרוזים, ע"מ להקל רכישת אדמותיהם למען התיישבות יהודית. ממש כך! יש בינינו שזוכרים פרשיה "דרוזית" אחרת. סמוך למלחמת ששת הימים הוביל יגאל אלון רעיון נועז... לסייע לדרוזים בהר הדרוזים להקים מדינה משלהם... שתהיה מדינת חיץ בין סוריה וישראל... עד שהבין את חוסר המעשיות של הרעיון וירד ממנו. ואם חשבתם שלא היו אחרים "שהשתעשעו" ברעיון, טעיתם. בהיותי ראש משלחת המוסד בכורדיסטאן, היה המנהיג הכורדי האגדי, מולא מוצטפה ברזאני, מבקש ממני מדי פעם לפרוש את המפה על המחצלת, לשאול "איפה אתם, ואיפה אנחנו, ואיפה הדרוזים?" ולהציע "אתם תבואו משם, ואנחנו מפה, ונחבור אל הדרוזים..." יעני מדינת חיץ כפולה בין סוריה ובין ישראל והכורדים!!!

ומעבר לסיפורי הפיקנטריה שבספר, יש בו סקירה מלומדת ומרתקת, בחמישה שערים ו 16 פרקים, של התפתחות העדה הדרוזית בישראל וקשריה עם המדינה בתחומי מדיניות וממשל, צבא ובטחון, חוק ומשפט, כלכלה וחברה, ופוליטיקה. החל בקשרים בטרומ המדינה בין הישוב והדרוזים, המתיחות של מלחמת העצמאות מול הגדוד הדרוזי הלבנוני- סורי שהשתתף בפלישה לא"י תחת פיקודו של פאוזי אל-קאוקג'י, מפקד "צבא ההצלה הערבי", ואולץ להתקפל הודות להתערבות של אותם קשרים בין יהודים ומנהיגי העדה, עבור דרך ההחלטה המשותפת של המדינה ומנהיגות העדה להחיל גיוס חובה לצה"ל, וכלה בעבודה מתמדת, הנמשכת גם היום לבנות מערכת יחסים ייחודית ומועדפת עם העדה.

על יד המילים היפות היו וישנן חריקות לא מעטות ופערים בשיוויון, שגורמות לרגשי אכזבה והתמרמרות, שהשיוויון קיים רק ב"ברית הדמים" ובדם הלוחמים הדרוזים הנשפך במערכות ישראל. יש פערים בפיתוח הכפר הדרוזי, בתעסוקה, מחסור בקרקע, שרותים מוניציפליים ועוד.

הספר מזמין את הקורא להכיר את הרקע של המכלול הדרוזי. למשל העובדה שחלקיה הגדולים יותר של הקהילה חוסים בשטחן של ארצות אויב, סוריה ולבנון, ויש לה התלבטויות בשאלת הנאמנויות, ומאז ששת הימים גם הדרוזים של רמ"הג. הפיתרון מובנה בה: נאמנות לשלטון בו הם חוסים, תוך שמירה על אחדות וערבות פנימית (טס נחושתי!). אבל אצלנו התפתח ערך נוסף, לא בהכרח מלבב, חלק קטן מן העדה נוהה אחרי המפלגה הקומוניסטית, מק"י רק"ח ומפלגות ערביות אחרות. למשל המחליף של עזמי בשארה בכנסת הוא סעיד נפאע, דרוזי וסרבן גיוס הוא וילדיו. או סמיח אל-קאסם, דרוזי "משורר לאומי פלסטיני" ועוד, ועוד.

ואולם גם על פי הספר, האורות והחיוב בדרך לשיוויון מאפילים על החסרונות, והדוגמה הבולטת מכל- פתיחה רחבה של צה"ל והמשטרה לשרות חובה של בני העדה ולהתקדמות מעוררת כבוד של קציניה לעמדות פיקוד בכירות. ספר ראוי למביני עניין ולמי שרוצה להבינו.